

Kedves Tagtársak!

Egyesületünk legfőbb célja, hogy útmutatást adjon ahhoz, hogy az oktatási intézményeinkben hogyan irányítsuk gyermekeinket a természet és a környezetünk megismerésére, megbecsülésére, szeretetére és megóvására. Hogyan, mikor és milyen formába tesszük mind ezt az intézmény falain belül és kívül.

Azt már mindnyájan tudjuk, hogy a tanulás, a játszva tanulás legfontosabb színtere maga a természet. A tanév végén óvodások, iskolások ezreit vitték nevelőik kirándulásokra, erdei iskolákba és táborokba. A kosarat most a gyerek, szülő, tanár élményekből állítottam össze, melyből sok-sok módszert olvashattok ki, de emellett a gyerekírások bájosak és megmosolyogtatóak is. Jó szórakozást!

A Budakeszi Vadasparkban rendezett Madarak és Fák Napján évről évre nagy létszámmal jelenik meg iskolánk. Családok vetélkednek, lelkesen gyűjtik pontjaikat. Mindenki jól érzi magát. Hagyomány, hogy a kirándulásainkon történeteket papírra vetjük: hol egy önkéntes szülő, hol jómagam. Ez történt az említett „madárfa napon” is. Ezeket az írásokat emlékeztetőül megkapják a szülők. Szülői értekezleten levetítjük a kirándulás képeit, és ötletelünk a következő program helyéről idejéről. A természetben tett kirándulás élményeinek a résztvevőkkel együtt történő feldolgozása teszi teljesebbé a szabadban töltött egy napot

Madarak és fák napja Kölcsey módra

Plázák helyett a zöldbe!

Környezeti nevelési programunknak legnagyobb hiányossága a gyakorlati környezetvédelem. Pedig ökológiai gondolkodás lehetetlen e nélkül. A környezettudatos magatartást és életvitelt minél előbb már az óvodában, de legkésőbb a kisiskolás korban kell elkezdeni az óvodai, és az iskolai foglalkozásokra alapozva. Ne ajtóstól törjünk a házba, eredményesebb, ha kicsi lépésekkel, személyre szóló kezdeményezéssel haladunk előre, próbálunk eredményt elérni. Például használjuk ki a jeles ünnepek adta lehetőségeket. Erre gondoltam, mikor négy évvel ezelőtt sikerült rávennem tanítványaim szüleit, hogy vonuljunk ki a zöldbe a Madár- fa napon. Azóta ez hagyománnyá vált és így történt az idén is, amikor május 12-én a Budakeszi Vadaspark előtt 77 kölcseys is részt vett a vetélkedőn. Hogy sok-e vagy kevés ez a mesebeli 77? Attól függ, hogy honnét nézzük. Sok, ha arra gondolok, hogy 77 boldog ember örült egymásnak, törte a fejét és okosodott a természet ismereti kérdések kapcsán és költötte el közösen a bográcsban főtt finom ételt. De nagyon kevés, mert nem jöttek a régi tanítványok közül csak néhányan. Ez számtalan kérdést vet fel bennem. Valami nem jó, valami hiba van a gépezetben. Talán most azért is ragadtam tollat, hogy leírjam az otthon maradottaknak, hogy mi milyen jól éreztük magunkat. Tudom, többen „igazoltan” voltak távol, de felhívom a figyelmet már most, hogy jövőre is lesz május 10-én Madarak és fák napja. A mi zöldellő programunk, pedig az ehhez közelebbi hétvége. De miért sajtátítom ki ezt a madárfa programot, mikor a szervezők (a Cserkész Szövetség, a Magyar Madártani Egyesület, a Magyar Környezeti Nevelési Egyesület) mindenkit vár kortól függetlenül.

A madárfa napi vetélkedőn változatos témájú állomásokon teheték próbára magukat a többnyire családokból szerveződött csapatok. Volt gomba-, vessző-, koponya-, toboz-, madárismereti, zseblabor, levél-terméspárosító állomás. Az eredményhirdetés és a díjazás után a csapat kétfelé vált. Volt, aki a Vadasparkba ment, ahol a 30 hektáron bemutatott állatokat nézhette meg. Megjegyzem a Budakeszi Vadaspark 1979-ben nyílt meg a Nemzetközi Gyermekekév alkalmából.

A csoport kisebb hányada Dr. Nádai Béla vezetésével (aki egyébként az egész nap fő-fő szervezője évek óta) elzarándokoltunk a pilisi len élőhelyére. Ez a dolomit lennek is nevezett reliktum faj a világon csak itt, a Budai- hegység fokozottan védett Európa-diplomával díjazott Nagy- Szénás hegy törmelékes dolomitszikláin él. Virágzásának legszebb pillanatát láthattuk, mikor sárga virágai csokrokban tündököltek a kopár hegytetőn. Lábjegyzetben említem, hogy a reliktum, az egy olyan maradvány faj, mely a mostanitól eltérő klímaviszonyokban élte fénykorát. Ezért olyan nagy kincs e csekély populáció. A pilisi len társasága sem sokkal alábbvaló, mert mellette illatozott a fehér, sallangos szirmú szintén fokozottan védett bennszülött növényünk, a Szent István szegfűje. De volt ott más sziklai növény is, mint az ezüst aszat, valamelyik kövirózsa faj, távolabb rózsaszín virágba boruló henye boroszlán tő. Ha sziklás vidéken óvatosan járunk nagy a valószínűsége, hogy valamelyik gyíkfajjal találkozunk. Egy nőstény zöld gyíkot még lencsevégre is sikerült kapni. Ő a legnagyobb hazai gyíkfajunk.

Egy elbozótosodott hegyoldalon a nagyzezerjófű méretével, és rózsaszín színfoltjával hívta fel magára a figyelmet. A tüskés bozótos sem volt akadály, hogy beleszippantsunk illatozó virágaiba. Vigyázat!...termést érlelő példányainak érintése fájdalmas bőrpírt okoz. Hasonlóan „fullánkos” növény a nagy csalán. Volt, aki egész közeliről találkozott a csalánszőr hegyén kijövő csípős nedvvel. A csalán csípős hatásáért leginkább a hangyasav és a gyantasav a felelős.

Ám nemcsak kellemetlenkedő növényrel, hanem ehetővel is találkoztunk. A még védett területen is túlságosan elszaporodó fehér akác illatozó virágait szüreteltük és falatoztuk. Előételnek a hagymás fogasír levélhónalji fekete, karalábéízű termései szolgáltak.

Néhány májusi cserebogár pihent az aljnövényzeti leveleken. Neve ellenére nem köti magát ehhez a hónaphoz, gyakran már áprilisban is megjelenik. Gyermekkoromban természetesnek számított a taposásuk. Bár képesek fákat tarrá rágni, mégse vitt rá a lélek, hogy tanítványaim előtt (mögött) tapossam el. A fák örülnek, ha pusztítom, a tövisszűrő gébicsnek egy jó falat.

A május a szaporodás, az ivadékgondozás jegyében zajlik, így előfordul a madárvilágban egy-egy tojásbaleset. Így járt az-az égszínkép seregélytojás, amelyiket az avarban találtunk és a gyűjteményünkben végezte.

Lencsevégre került egy szép tücsök is, valamint a Duna-Ipoly Nemzeti Park (megjegyzendő a rövidítése, DINP mert máskor is lehet kérdés) címerállata egy havasi cincér is. Nagyon fotogénnek bizonyult, még a sárga garbómon is jól mutatott. Ezután visszaadtuk a természetnek (mégse maradhatott rajtam), egy nő nem lehet bogaras. Az erdei út mentén jó néhány virágzó galagonya bokor mellett mentünk el. Most megtudtuk, hogy van egybibés és kétbibés faja.

A két kecskerágófajra (bibircses, csíkos) eddig csak akkor figyeltem fel, mikor beírta szép piros, narancsszínű, papsapkára emlékeztető terméseit. Most jól megfigyeltük a bibircses hússzínű, a csíkos fehér virágait. A növény- és állatfajok latin neveit Kata apukája latinul is mellékelte. Ezekkel sem az olvasóimat, sem magamat nem terhelem. Valamennyi új ismeret mindenkire ragadt. Mindent nem is kell és nem is lehet megjegyezni. Azért mentünk ki elsősorban a zöldbe, hogy kapcsolatba kerüljünk a természettel, annak kincseivel.

Nevelésfilozófiám lényege, hogy világunkat a természet egészének tagjaként és ne emberközpontúan szemléljük. Helyünket a csupa nagybetűvel írt TERMÉSZET-ben keressük. Ezt mindnyájan a mainál szerényebb életvitellel érhetjük el. Ennek szellemében éljünk, dolgozzunk, szórakozzunk, neveljük gyerekeinket. Ha így teszünk, nagyobb esély van arra, hogy számunkra a jövőben a Madarak és fák napja ne csak május 10-én legyen.

Emri Erika

Vándor Tuja Kupa

A kis iskolások sikeresen befejezték első iskolai évüket a Kölcsey Ferenc Általános Iskolában. A vakációra készültek és az első bizonyítványosztásra. Az Első B osztály fáradhatatlan tanári párosa nagyon meg volt elégedve az újdonsült csemetéikkel. A sikeres évvárást szerették volna megkoronázni mindannyiunk számára egy újabb osztálykirándulással, amit a természetben, a Gödöllői Arborétumban álmodtak meg. A tanév kezdése előtt egy csodálatos bemelegítő kiránduláson vettünk részt a Zsófia-ligetben. Gondoltuk, hasonló lesz az év végi is.

A bejáratnál derült ki, hogy családi páros vetélkedőt szerveztek számunkra. A felocsúdott szülők már a **madarak tablója** előtt drukkolhattak csemetéiknek (ez volt az első állomás), hogy ki melyik madarat ismeri fel. A második állomás igazi erdős vetélkedő volt. Hogyan lehet az, hogy a tobozok ne a fájukhoz essenek a legközelebb. Ez a **tobozdobáló verseny**, ahol mindenki dobhatott tobozt. Csak előbb a muníciót kellett összeszedni az erdei tisztásról.

Az idő szép volt és meleg. A következő erdei tisztásra érve, ahol a bokrok körkörösön voltak ültetve, az erdei körbefutó verseny helyszínén a fúrge lábú gyerekek és szüleik mutathatták meg ügyességüket és gyorsaságukat. Az apukák egy habos korsó sórról álmodtak, az anyukák szendvicseket és apró süteményeket tukmáltak csemetéikre.

Aki még megúsza, hogy nem lett koszos, az a **kötélhúzásnál** az lett, gyerek, apuka, anyuka és mindenki. Nem csak a kötél feszült, hanem az idegek is, de senki sem tudta a másikat elhúzni. Ekkor a kötél megmozdult, akarom mondani elszakadt. Az újabb próbálkozás már eredményes volt. A kötélhúzás már rendszeresen széthúzta a csapatok pontjait.

A **100 kérés a természethez** című totót a csapatok nagy elszántsággal próbálták megfejteni. A más csapathoz küldött „kémeink” sem jártak sikerrel. A győztesek holtversenyét az **oszlopmászó verseny** döntötte el, így a Kiss- Szépe család vihette el a pálmát, akarom mondani a Vándor Tuja Kupát ebben az évben.

Aki ott volt, azok közül mindenki nyert: barátságot, kitartást és egy jól összekovacsolóódó osztályközösséget.

Kiss László szülő

Erdei iskola szülői szemmel

Ha a gyerekeknek érdekes, megéri
Tapasztalatok az erdei iskoláról

Mint szülőnek az erdei iskoláról ez az első éves tapasztalatom. Hallomásból már volt némi információm arról, hogy mi ez, de biztos képpel nem rendelkeztem arról, hogy mi a különbség az osztálykirándulás és az erdei iskola között.

Az első erdei iskola lányom és az én életemben természetesen nem indult szokványosan. Egy baba a tanítónő életében. Így érthető volt, hogy egy egész heti távollétről szó sem lehet. Az egynapos programok közé egy kétnapos került, azzal a feltétellel, ha a szülők segítenek a szervezésben.

Szüleim pilisi nyaralója jó bázisnak tűnt egy ilyen program megszervezésére. A közeli kirándulóhelyeket, látnivalókat jól ismerjük, van szálláshely a gyerekek számára és közel van Budapesthez. Nem utolsó sorban pedig a házi szervezés lehetővé teszi az alkalmat arra, hogy beláthassunk lányunk életébe első olyan éjszakája alkalmából, melyet táborszerű körülmények között tölt el.

Édesapám nyugdíjas testnevelő tanár, így adódott az alkalom, hogy a túravezetésben segítségünkre legyen (nagyon szeret gyerekekkel lenni). Én édesanyámmal a technikai háttérrel igyekeztünk biztosítani. Bár nem szerveztünk számukra könnyű programot, mégis azt vettük észre magunkon, hogy erőnk nekünk fogyott el hamarabb, nem ezeknek a kétlábon járó duracell elemeknek.

A szervezéskor egy dolgot tartottunk a szemünk előtt. Akkor van értelme ennek az erdei iskolának, ha a „kötelező” kipipálásán kívül olyan program szervezésében segíthetünk a tanárokkal együtt, amelyre majd a gyerekek is szívesen fognak emlékezni, élmény marad számukra egy iskolai program is. Értelmesen és tartalmasan tölthessék el a nyár első napjait.

Két nap alatt sokat megismerhettem az osztályból, a tanárokból. Sokféle sors, különféle családi háttér, de az élmények, a közösen átélt kalandok egy osztályból – ha csak két napra is – egy szorosabb közösséget formálhatott.

Ma már jobban látom egy osztálykirándulás és az erdei iskola közötti különbséget. Az erdei iskola - véleményem szerint - jobb lehetőséget adhat értelmes időtöltésre, közös élmények szerzésére, de csak azok számára, akik hajlandók némi időt és energiát a közösbe adni – gyermekeinkért akik ezt várják tőlünk.

Sztanev Bertalan

Az alábbi kilenc élménybeszámoló egy táborról szól. Ki-ki a maga személyiségén keresztül élte meg az egy hét történéseit.

Élménybeszámoló

A kutya és a macskák tetszettek a legjobban. A kutyát valaki úgy hívja, hogy Ada, valaki úgy, hogy Ropi és valaki Mázlinak. Gazdája nincs, szeret velünk túrázni. Kár, hogy Csesznek várához nem jött velünk túrázni. Kár, hogy nem lehet az én kutyám.

Négy kismacska van: egy szürke, két vörös, egy szürkés-vörös. A csipszekre és a kekszre előbújtak. Csak az apamacskát lehetett megsimogatni, de a többit nem.

Pintér Lilla

Legjobb élményem

Nekem a játékok tetszettek a legjobban. Hogy miért? Mert nagyon jól szórakoztatott.

Falu Alexandra

Legszebb élményem

Nekem az éjszakai túra tetszett a legjobban. Ekkor láttuk, hogy feljön a hold. Egyre följebb jött. Nagyon szép volt! Nagyon jó visszaemlékezni rá. Olyan volt, mint mikor pirkad és a holdnak a fénye mindent elárasztott. Az egész tábor nagyon jó volt, sok izgalommal.

Ludányi Anna

Legszebb élményeim

Nekem legjobban az tetszett, hogy sokat tanultunk és emellett sokat kirándultunk és játszottunk. Esti túrán is voltunk. Annyi minden jó dolgot csináltunk, hogy leírni sem lehet.

Meszlényi Sára

Szeretem a tábort, szeretem.

Ebben a táborban az volt a jó, hogy ott volt egy nagyon szép, nagy kert. Lehetett hintáznai és focizni. Az erdő és a folyó mellett laktunk. Nagyon jó volt az a túra, mikor nem tudtunk átmenni a folyón és ezért le kellett vennünk a cipőnket és a zokninkat. A kutyákkal és a macskákkal is sokat játszottunk.

Liu Vivien

Élménybeszámoló

Nekem a túrák tetszettek a legjobban. A Cuha patak és az erdő nagyon szép volt. Tetszettek az öko-pontok, a csapatnevek, a játékok, a táborút, a tábori dal, a csatakiáltás, a kis vázlatfüzet, az esti túra, a zászló, a táborhely, Zirc, Csesznek, a növények, a fák, a fenyőfői ősfenyves, a hangszeres bácsi és a táborhely, azaz VINYE.

Balogh Blanka

Fülemüle tábor

Sok dolog tetszett nekem. A múzeumból az ásványok és a gímszarvas tetszett nagyon. A templomból a díszlet volt jó, bár egy kicsit túl díszes volt. Az arborétum is nagyon-nagyon szép volt. Egész Zirc gyönyörű. A cseszneki vár is jó volt, csak kevés ideig voltunk ott. Egyik legjobb élményem a népi hangszeres este, a csúfolódós dal, a ház, ahol laktunk, az étkezések és még sok más (pl.: az induló).

Újházi Karolina

A legszebb élményem

Igen nehéz volt a választás, mivel az egész hét életem eddigi legszebb élményei közé tartozik. De ha már muszáj választani, akkor én a Cseszneki várból való hazatérést írnám le, ahol ketté vált a csapat. Én a hosszabb túrát teljesítettem, ahol az Arany- patak völgyében haladtunk. A nedves réten őszi kikericsket láttunk virágozni. Végül a Bakony egyik legszebb vízfolyása a Cuha patak völgyében haladtunk. Remélem még visszatérünk erre a gyönyörű tájra a Fülemüle szakkörrel!

Ludányi András

Amiről a Bakonyi Természettudományi Múzeum mesél

Zirc városában van Magyarország egyetlen vidéki természettudományi múzeuma. A múzeum a ciszterci apátság barokk épületegyüttesében foglal helyet. Fő profilja a Bakony természeti kincseinek bemutatása.

Az üvegek mögötti tárolókban élőhelyeket rendeztek be. Itt a cserszömörce ág nem volt olyan színpompás, mint ősszel, amikor lángol tőle a hegyoldal. Már régóta használja az ember fogynysorvadásra és bőrcserző, anyagnak.

A lepkék sokasága dekoratívan mutatott. Különösen a fecskefarkúak, melyek a legnagyobb nappali lepkéink. Sajnáltam őket gombostűvel átszúrva.

Bakonyi erdei túráink során mindenütt láttuk a fakérgéken a gyapjas lepke petéinek sokaságát. Leginkább a tölgyesre specializálódott hazai kártevő lárvája nem kíméli sem a bükköst, sem a fenyvest. Képes tarrá rágni az erdőt. Szőrös hernyóját csak a kakukk és a sárgarigó fogyasztja a madarak közül, de az aranyos babráló bogár is nagy pusztítást végez közöttük. A gyerekek körében a bogarak közül a legnagyobb érdeklődést a szarvasbogár vívja ki. Talán a nagyságával, vagy az ivari kétalakúságával. A rovarvilágban általában a nőstény

nagyobb a hímnél, mert neki petézni kell. A szarvasbogár esete kivétel. Ő „magnövesztette” rágóit, neki a párharchoz szüksége van a hatalmas agancsokra.

A Bakony legértékesebb bogara mégis a havasi cincér. Rangját ritkaságának köszönheti. Egy pillanatra mi is azt hittük, hogy havasít találtunk erdei sétánk alkalmával, de mi a „havasabb” gyászincével találkoztunk. Az se mindennapi látvány!

A rovarokról beszélgetve megtudtuk, hogy a világon a leghosszabb életű rovar Észak-Amerikában él, akár 17 évet is. Nevében is benne van, ő a 17 éves kabóca. Természetesen az élettartam mindig az egész fejlődési szakaszra érvényes. A mi szarvasbogarunk is csak néhány hetet él imágóként.

A bükk erdő általában tengerszint felett 700 méteren jelenik meg. A bakonyi hegyeket már 400 méternél bükkös borítja. Ez kölcsönöz magashegység jelleget a Bakonyban. A zárt lombkorona miatt kevés fény jut a bükkös aljára, így csak lombfakadás előtt pompázik aljnövényzete, mely főként hagymás növényekből áll.

A múzeum fontosnak tartotta, hogy bemutassa a Bakony-hegység két legértékesebb élőhelyét: a tőzegmohás lápot és a fenyőfői ősfenyveset. Tőzegmohás láp a Bakonyban a vulkáni bazaltmélyedésekben alakult ki, és az ott élő összes tőzegmoha faj védett. A Vinyéhez közeli ősfenyvesbe mi is elsétáltunk. A fenyves egyediségét az adja, hogy csak itt él hazánkban őshonos fenyőerdő, mely a jégkorszak utáni időből származik. Sívár homoktalajon él, ahol a lombos erdő nem tudott megtelepedni. Nem egy sejtelmes fenyveset kell elképzelni, hanem girbe-gurba ágú erdei fenyőkből álló ligetes erdőt. Itt él a fenyvesek jellegzetes bogara a fenyves díszbogár és az ácsincér.

A múzeumban a fecskékből is egy kicsit kiokosodtunk. Remélem, ezután nem tévesztjük össze a molnár fecskét a füstös fecskével. A villás farkú, vörös torkú füstös fecske istállókban építi negyed gömb alakú fészket. Manapság azonban kiszorul az istállókból és a kint készült nyitott fészkekben a tavaszi hidegben megfáznak a fiókák. A fehér torkú, rövidebb villájú molnár fecske fészken csak egy pici nyílás van, ott nagyobb biztonságban vannak a fiókák.

A trópusi színezetű gyurgyalag mindenki tekintetét vonzza. Az ő fészke biztonságos. Lőszfalakban 1-1,5 méter mély csövet váj, annak mélyében van a fészke.

Hogy miért védett Magyarországon az ürge? Mert a kerecsensólyom fő tápláléka.

Mátyás király madara, a holló újra él a Bakonyban. A szurdokok sziklafalain fészkel. Mivel februárban már költ, ezért mély, puha fészket rak fiókaiknak. Hangját egyszer mi is halottuk vinyei szállásunkhoz közel.

A vörös könyves vitrin előtt hosszasan időztünk. Tiszteletet parancsoló szempárok néztek vissza ránk. A hatalmas testű uhu évszázadok óta nem él a Bakonyban. A kerecsensólyom állomány a solymászat miatt megfogyatkozott. A fészkezlőknek könnyű volt a dolguk, mert évszázadok óta egy helyre fészkelnek. A magas büntetés ellenére is próbálkoznak a tolvajok, mert óriási értéke van a feketepiacon a kerecsensólyom tojásoknak. Jelenleg csak néhány pár fészkel a Bakonyban. Feltűnő volta a vitrinben kiállított fiatal egyed világoskék lába.

A bemutatott védett madarak közül a legkisebb termetű a törpe kuvik volt. A baglyok közül csak a macskabagolynak fekete a szeme. Az agresszív madár karmol, rüg. Nevét nyávogó hangjáról kapta.

A gyönyörű színezetű gyöngybagoly arcát szív alakú fehér tollfolt díszíti. Templomtornyokban, padlásokon szeret fészkelni.

Feltétlenül említést érdemel a nyugati ajtócsiga. Ez a Tihanynál élő ritkaság a legértékesebb puhatestű, amit a múzeum bemutat.

A vöröshátú unka bemutatására élőben is sor került. Egész életüket vízben töltik. A varangyokkal való rokonságot mutatja, hogy testük méregmirigyekkel van borítva. Hazánkban két unka faj él. Síksági faj a vöröshasú, hegyvidéki faja sárgahasú. A Bakony e két faj találkozási helye. Ha az unka veszélyben érzi magát, hanyattfekszik és mutogatja élénk színét riasztónak.

A Bakonyban vipera nincs. A legkisebb sikló a rézsikló. Az erdei sikló 2 méterre is megnőhet. Egeret, pockot eszik. Még a macskánál is jobban összeszedi az egeret. A siklónak sok apró fogacskája van, a mérges kígyó két fognyomot hagy. Felmerült egy kérdés: ha egy szikla mögül kibújik egy fej, honnan állapítható meg, hogy ártalmatlan gyík vagy mérges kígyó? A gyík szeme pislog, a kígyó nem pislog, tekintete merev, mert összenőtt a szemhéja, amit vedléskor a többivel együtt levedli.

Az egyik terem közepén a két hazai szarvasfaj került bemutatásra: a nagy hengeres agancsú gímszarvas, és a jóval kisebb termetű, lapátszerű agancsú dámvad. A dámszarvas felnőtt korában is megőrzi pöttyösségét, a gím ezt kinövi. A szarvasok évente ledobják agancsaikat, míg a muflon szarva folyamatosan nő. A szarvas agancsa fénykorában a legdekoratívabb. Az öreg kisebb a fejdíszük. Remélem, tudja mindenki, hogy csak a hím szarvasnak van agancsa! A trófeaák között oldalágak nélküli gyilkos agancs is volt, melyet az állat betegség következtében (pl. heresérülés) szerez. Az ilyen agancs tulajdonosát mielőbb kilövik, mert halálos sérülést okozhat.

A muflon betelepített faj a vadászat számára. Sajnos sok kárt okoz a növényzetben. Másképp legel, mint az őzek és a szarvasok.

Egyik legnagyobb kisméretűnk a vidra, melyet többet öl, mint eszik. A másik a vadmacska. Tévedés! Nem a házimacska őse! A házimacska a Közel-Keletről származik. Az üvegmosó kefe farkú vadmacska farka vastag 9 fekete gyűrűvel. Rejtett életmódja miatt csak nyomai vannak.

A hermelint téli és nyári bundájában is láthattuk. Mind a fehér, mind a világosbarna hermelinnek a farka hegye fekete. Ez adta a királyi palástok pettyességét.

A legkisebb emlősünk a cickány nem az egér rokona, mert rovarevő. Gyors az anyagcseréjük, táplálék nélkül néhány óra alatt éhen halnak. Naponta testsúlyuknak többszörösét eszik.

Borzok beköltöznek a rókavárba. Hosszú ujjaik, körmeik nyomot hagy a bejáratnál. Visszafelé a lakáscsere nem működik. A borz szagát még a róka sem bírja.

Erdő kapcsán a szajkó, a mátyás madár soha nem maradhat el. Kék tükrű szárnya miatt szeretem azt a rikácsoló madarat. Mivel ő az erdő riasztója, a vadászok nem szeretik. De mi sem a vadászoknak drukkolunk.

Emri Erika

Victor András két remek „növényes” ötletet kínál táborozóknak. De az iskola falain belül is remekül használható.

Növényfal

Növényismeretemnek bizony csak kis része származik hajdani egyetemi tanulmányaimból! Az általam ismert növények többségének úgy tanultam meg a nevét, hogy évtizedeken keresztül, ha jártomban-keltemben megláttam egy ismeretlen növényt, leszedtem egyet (esetleg csak egy virágot és egy levelet), hazavittem, meghatároztam, majd a latin és magyar nevét leírtam egy kis papírlapra. Ezután a papírlap a (fonnyadó, száradó) növényvel együtt akár egy hétig is ott állt az asztalomon, s ahányszor csak odaültem, rávetődött a szemem a növényre és a nevére. Ma is így gyarapítom botanikai ismereteimet.

Táborozáskor (vagy többnapos, terepgyakorlatos tanár-továbbképzések során) rendszerint sok új növényvel – és így sok új névvel – találkozunk a gyerekek (vagy akár még a biológia-tanárok is). A sok új név megjegyzése pedig – ld. a fenti példát! – sok időt és főleg ismétlést igényel. Ehhez viszont az kell, hogy a növény és a neve állandóan szem előtt legyen. Innen adódott a „növényfal” gondolata, amelyet most már hosszú évek óta rutinszerűen készítek, ha gyerekekkel vagy kollégákkal többnapos táborban vagy továbbképzésen vagyok.

A helyszínen először keresek egy olyan felületet (pl. faház oldalát), ahova néhány bevett szögbe ki tudok feszíteni vízszintesen kb. 1 m hosszú drótokat. Ezután kézzel is könnyen hajlítható, kb. 20 cm-es drótdarabokból akasztókat készítek peremes kémcsövekre. A drót egyik végét egyszer körülhajlítom a kémcső pereme alatt, s rátekerem a drót hosszú részére. Így lényegében egy drótkarikát kapok, amelynek nyele van, s a nyílásába éppen belecsúszik a kémcső (de nem esik ki belőle, mert a perem megakad). A nyelet U-alakban meghajlítom, s így már rá is akasztható – kémcsővel együtt – a kifeszített drótra.

A vízszintes drótokra nagyjából 10 cm-enként ráültetek egy-egy kémcsövet, azokat megtöltöm friss vízzel, s máris készen van a növényfal alapja.

Innentől kezdve a táborozóknak (a továbbképzés résztvevőinek) az a feladata, hogy ha találnak a környéken olyan (virágzó) növényt, amely még nincs a kémcsövekben, abból szedjenek le egy példányt, s tegyék be egy még üres kémcsőbe. Ezután meghatározzuk a növényt – lehetőleg a táborozókkal együtt! –, kis cédulára felírjuk a nevét (akár a tudományos nevet is), s hozzáírjuk az érdekességeket; pl. azt, hogy van-e gyógyhatása, nem mérgező-e, honnan kapta a nevét, milyen hiedelmek vagy történetek fűződnek hozzá stb. A cédulákat cellux-szal erősítjük a megfelelő kémcsövekre.

A fentiekből egyértelműen következik, hogy növényhatározóknak kellő számban rendelkezésre kell állnia. S ráadásul igazodva a partnerek előképzettségéhez; vagyis kellenek egyszerű „nézegetős” könyvek (pl. *Mi virít itt?*), kellenek gyerekeknek (vagy tapasztalatlanoknak) való kishatározók (pl. *Simon–Seregélyes: Növényismeret*), de szükség van „profi” határozókra is (pl. *Simon: A magyarországi edényes flóra határozója*).

A legtöbb növény akár egy hétig is kibírja a kémcsőben (persze időnként pótolni kell az elpárologtatott vizet!), így többnyire csak egyetlen szál növényt – vagy annak is csak egy ágát – kellett „fömládoznunk a tudomány oltárán”. Gazdagabb élőhelyeken akár a százat is megközelíti a begyűjthető növények száma, s egy ilyen (félig) élő kiállítás – azon túl, hogy tanulságos és sok-sok további feladat kiindulópontja lehet – még ráadásul nagyon szép is.

Victor András

Játékos tanulás képrejtvénnyel

A növények megismerése és nevük megtanulása nem megy egy csapásra. Sok-sok ismétlés szükséges ahhoz, hogy megmaradjon a fejünkben a rengeteg –esetenként furcsa, szokatlan– név. Segítheti a megjegyzést az is, ha eljátszozunk a megtanulandó nevekkal. Ilyen játék lehet pl. az, ha képrejtvényt készítünk a nevekből.

1. Táborban gyerekekkel növényfalat készítettünk (ld. fentebb!), de az volt az érzésem, hogy nem-igen jegyezték meg a gyűjtött növények nevét.

2) Ezért azt a feladatot adtam nekik, hogy mindenki válasszon ki egyet a gyűjtött növények közül, s annak a nevéhez készítsen képrejtvényt.

Ha netán valakinek kimaradt volna az életéből a képrejtvényekkel való barátkozás, annak a kedvéért ideírom, hogy a képrejtvény betűkből és rajzos jelekből álló kombináció, amely csalfinta módon valamilyen szót, kifejezést takar. Pl.

CS
N

 = csalán

3) Mindenki kapott egy papírlapot, írószerszámokat – és 10 percet –, hogy „titokban” elkészítse a kiválasztott növénynévről a képrejtvényt.

4) Ezután a közösbe betett rajzokról a többieknek ki kellett találniuk, hogy melyik rejtvény melyik növény nevét rejti. (Némileg megkönnyítette a kitalálást, hogy amikor a gyerekek kiválasztották a „saját” növényüket, akkor valamennyire végignézték az egész gyűjteményt, így legalább „gyorsolvasás” formájában a fejükben voltak a lehetséges megoldások.)

Sok sikert, ötletet és jókedvet kívánok ehhez a játékhoz.

Victor András

Kozma Lászlóné, Gizi Tápiógyörgyéről küldte ötleteit. Köszönjük és várjuk a folytatást.

JÁTÉKOS- ÖTLETTÁR!

1. Gyertyalövő...

Dobozokban (3) égő gyertya!

Fecskendővel –bizonyos távolságból – el kell találni és... oltani a lángot!

2. GOLF

Előzetesen virágcserepeket ásunk a földbe úgy, hogy a cserép szája vízszintes legyen a tereppel. A cserepek mellé botot ásunk, a botokat papír/textilcsíkon levő sorszámmal jelöljük. A virágcserepekben egy-egy betű, melyeket sorszám szerint egybe kell olvasni.

Pl. I-állomás-1. B; 2.-É; 3.-K; 4.- E

Ha több egymástól távol eső pályát rendezünk be, folytathatjuk a kitalálót...

II..állomás 1. -L; 2. -E 3.-GY ; 4.- E, 5. -N

III. állomás VELETEK!

Ha végigjártuk a pályákat, a megfejtést írásban vagy szóban leadjuk! Értékelés jutalomkérdőívvel...

3. CÉLBALÖVÉS ... PARITTYÁVAL illetve CSÚZLIVAL

4. PÓKHÁLÓ

Előzetesen...fákhoz, bokrokhoz fonalakat kötözünk, pókhálószerűen. Megjelölünk 3-4-5 stb. állomást, melyek környékén köveket helyezünk el (esetleg a kőre betűket írunk...szókitalálás céljából...) Adott időre össze kell szedni a köveket, és a betűkből összerakni az értelmes üzenetet!

Kozma Lászlóné

Czabán Gabi tagtársunkkal egy iskolában dolgozom. Így naponta látom saját készítésű játékaik, szemléltető eszközeinek halmazát a tanári asztalán, melyekkel a gyermekek idegen nyelv tanulását könnyíti meg és kelti fel érdeklődésüket a nyelvről, az angol tanulás iránt.

Angol a Kölcseyben

Nyelvtanulás és kultúra egymástól elválaszthatatlan fogalmak. Mi is az a Union Jack vagy a double-decker? Miről híres Lock Ness, Cambridge és Canterbury. Mi a különbség az amerikai foci és a rögbi között? Ilyen, és ehhez hasonló kérdésekkel foglalkoztak mostanában az angolul tanuló gyerekek a XVI. kerületi Kölcsey Ferenc Általános Iskolában, mialatt lelkesen készültek egy országismereti versenyre és egy hozzá kapcsolódó kiállításra.

Kiállításunkat 'Around Great Britain' címmel 2007. március 7.-én nyitottuk meg egy ünnepélyes megnyitó keretében, melyen tanítványtárs – természetesen angolul -, és otthoni gyűjtőmunka eredményeként most iskolánk folyosóján több, mint száz érdekes cikket rajzot, fotót, könyvet és jellegzetes angol tárgyat bemutató gyűjteményt tekinthetnek meg három hétig gyerekek, szülők, tanárok egyaránt. Érdekes és hasznos angol órai programként a gyerekek a megnyitót követő pár napban angol óráinkon kiválasztva a nekik legjobban tetsző tablót egymásnak tárlatvezetést tartanak.

Március 7-én délután kerületi országismereti versenyt is rendeztünk, melyen 5 iskola csaknem 60 felső tagozatos tanulója mérhette össze tudását az Egyesült Királyság kultúrájának ismeretéről. A háromfős csapatok izgatottan küzdöttek olyan feladatok változatos sorával, mint tesztek, képfelismerések és egy Nagy-Britanniát ábrázoló vaktérkép kitöltése. A versenyre minden induló csapatnak egy saját maga által tervezett és elkészített országismereti témával foglalkozó társasjátékot kellett magával hoznia, melyet a versenytől függetlenül értékeltünk. A gyerekek fantáziadús, szép kivitellű memória játékok, dominók, táblás- és kockajátékok egész tárházát vonultatták föl, és bizony nehéz dolgunk volt, mikor döntenünk kellett sorrendjükről.

Kiállításunk és versenyünk megrendezésével az volt a célunk, hogy felkeltsük a gyerekek érdeklődését az angol kultúra iránt.

Czabán Gabriella

Egy műsorban a finálét a legnívósabb produkció adja. Nem véletlen, hogy ez a cikk az utolsó a kosárban. Vásárhelyi Judittól remek összeállítást, módszergyűjteményt kaptunk helyi fenntarthatóságból. Jó csemegézést!

A Helyi Mocorgó Puli Táborok

Avagy hogyan dolgozzunk a helyi fenntarthatóságon gyerekekkel?

Magyar Környezeti Nevelési Egyesület

Tanárok: Pikó Viola, Takács Eszter, Vásárhelyi Judit

A szervezést, programot lásd a KÖR-ben.

Miért a víz felé mocorgott a puli először? Mert nagyon fontos, hogy elegendő és jó minőségű legyen a vizünk, ezt ő is tudja. Még fontosabb, hogy azok, akik ott élnek, tudják is ezt, és számon is tartsák. Azt is jó tudni, hogy Varga Attila környezetpszichológiai vizsgálatai szerint a gyerekeket legjobban a vízzel kapcsolatos dolgok érdeklik. A vízzel meg szinte mindent kapcsolatba lehet hozni, nem? - A gyerekekkel lakóhelyüket, a Balaton vízgyűjtőjéhez tartozó Dörögdi-medence felszíni vizeit jártuk be négy kirándulás során, és mindenütt megvizsgáltuk a víz minőségét. A csapvizét is, a kútvizét is, a mosóházét is, no meg a patakokét. A Merkl-féle hordozható vízvizsgáló laboratórium tekintélyesen járult hozzá a kémiai vizsgálatok komolyságához és az adatok finomságához, melyeket biológiai vízvizsgálatok egészítettek ki. Minden résztvevő dossziét kapott, abban jegyezhetette fel a vizsgálatok eredményeit, azt hogy hol mit talált, mit mért, mit nem akar elfelejteni. Búcsúlevelünkben a mérések objektív összegezését is megkapták a résztvevők és az iskola is.

KÉMIAI VÍZVIZSGÁLATOK

A méréseket az első bemutató után maguk a gyerekek végezték a terepi laboreshozók segítségével, így a hét végére minden résztvevőnk tudott a kompaktlabor segítségével nitrit-, nitrát-, és ammónium-tartalom, valamint vízkeménység és oldott oxigénszint meghatározásokat végezni.

(Példa a jegyzőkönyvre:

1. **A vizsgálat helye:** Kapolcs, **Ideje:** 2006. június 27.

Minta: vezetékes víz

Eredmények:

hőmérséklet: 24 °C, PH: 7,5, nitrit (NO₂⁻): 0,05 mg/l, nitrát (NO₃): 0 mg/l

ammónium (NH₄⁺): 0,2 mg/l, foszfát (PO₄): 0,1 mg/l, összes keménység (német keménységi fokban): 30,8 °nk, oldott oxigén tartalom: 41,61 %

2. **A vizsgálat helye:** Kapolcs, **Ideje:** 2006. június 27.

Minta: Egervize-patak

Eredmények:

hőmérséklet: 27 °C, PH: 8,5, nitrit (NO₂⁻): > 0,5 mg/l, nitrát (NO₃): 0 mg/l

ammónium (NH₄⁺): 0,8 mg/l, foszfát (PO₄): 0,5 mg/l, összes keménység (német keménységi fokban): 26 °nk, oldott oxigén tartalom: 71,6 %

3. **A vizsgálat helye:** Taliándörögd **Ideje:** 2006. június 28.

Minta: Mosó-kút

Eredmények:

hőmérséklet: 14 °C, PH: 7,5, nitrit (NO₂⁻): 0,025 mg/l, nitrát (NO₃): 10 mg/l

ammónium (NH₄⁺): 0,1 mg/l, foszfát (PO₄): 0 mg/l, összes keménység (német keménységi fokban): 25 °nk, oldott oxigén tartalom: 64,2 %. Stb.

BIOLÓGIAI VÍZVIZSGÁLAT

Eszközök: merítőhálók, margarinospoharak, nagyítók, vízi makrogerinctelen határozók

(Példa a jegyzőkönyvre:

A vizsgálat helye: Taliándörögd, Ráskó-patak **Ideje:** 2006. június 28.

A vízfolyásban talált makrogerinctelen fajok / csoportok:

Tegzes, hanyattúszó poloska, pióca, molnárpoloska = molnárika, víztaposó poloska, keringő bogár, kérész lárva, álkérész lárva, vízi bogár lárva, bolharák, szegélyes csíkbogár, valamilyen vízi bogár, vízi skorpió

FELADATLAP: Csőrepedés!

A legfrissebb információ szerint otthonunkban a következő nyolc órában csőrepedés megjavítása miatt el lesz zárva a víz. Még 10 percen keresztül mindenki vehet magának tartalék vizet. - A 4-6 fős „háztartások” kapnak egy-egy feladatlapot közös kitöltésre.

Mennyi vízre lesz szükségünk?

Milyen edény(ek)be veszünk vizet? Milyen célokra kell vizet vennünk? Milyen problémakezelő eljárásokat kívánunk alkalmazni?
<ul style="list-style-type: none"> ➤ A víz kiváltása (üdítő, bor, ásványvíz, gyümölcs stb) ➤ A víz többutas használata (használt mosdóvíz a WC-be, stb) ➤ A vízhasználat elhalasztása (mosás, a konyha fölmosása, virágok locsolása) ➤ Lemondás (pl.mosdás) ➤ Takarékos vízhasználat (mosogatás, öblítés tálban, stb) ➤ A lakás vízkészleteinek felmérése (akvárium, váza virággal, teáskanna, stb) ➤ A fenti időtartamra más, folyóvízzel rendelkező helyre távozunk ➤ Egyéb?

A „háztartások” menekülési útjainak összegezése

Milyen problémakezelő eljárásokat kívánunk alkalmazni? A „háztartások” javaslatainak összegezése	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	Összes
A víz kiváltása (üdítő, bor, ásványvíz, gyümölcs stb.)									
A víz „többutas” használata (használt mosdóvíz a WC-be, stb.)									
A vízhasználat elhalasztása (mosás, a konyha fölmosása, virágok locsolása)									
Takarékos vízhasználat (mosogatás, öblítés tálban, stb.)									
A lakás vízkészleteinek felmérése (akvárium, váza virággal, teáskanna, stb.)									
A fenti időtartamra más, folyóvízzel rendelkező helyre távozunk									
Egyéb?									

Az édesvízzel való gazdálkodás módjai

Tudod-e, hogy a világ vízkészletének mekkora része édesvíz? Csupán 3 %a! A növekvő népesség, a nagyobb mezőgazdasági igénybevétel, és az intenzív erdőkitermelés miatti fokozott árvizek miatt a világ édesvíz készlete egyre veszélyeztetettebbé válik. Hogyan védhetjük a vizek mennyiségét?

FELADATLAP: Hányszor használhatod?

a/ Hegyi menedékházban vagyunk. Tűzhely van, mosdani tálból kell, vízöblítéses leöntős WC van, szikkasztóval. Meredeken a ház alatt 300 m- re tiszta forrás. A vödörök 15 literesek. - A távolban 11 hegycsúcs kéklik! Ez a világ közepe!

Nem szerettek ANNYIRA cipekedni. Milyen vizet használtok szükségleteitekre? Kössétek össze vonallal! Dolgozzatok párban!

Vízhasználat	vízminőség
Mosdás	Forrásnál csobogó
Mosogatás	Tiszta, felcipelt
Öblítés	Öblítőként már használt (mosogatás)
Inni	Öblítőként már használt (mosás)
Főzni	Szennyvíz
Zoknimosás	
Öblítés	
Gyümölcsmosás	
WC leöntés	
Még mi?	

b/ Egyedül morfondírozz egy percig: hányszor használod, ha a csapból folyik az ivóvíz? Gazdálkodsz vele? Tudod, hogy a vezetékes víz tulajdonosai 200-szor annyi vizet használnak, mint azok, akik a kútról vagy a forrástól hordják?

c/ Tudod-e, hogy ha napjában háromszor, 4-4 percig mosod a fogadat (a fogorvosod erre bíztat!), mennyi vizet folyatsz el, ha közben nem zárod el a vízcsapot? 30-40 liter tisztított víz folyik el... próbáld ki egyszer...

FOGLALKOZÁS: Az erőforrások gyűjtése, tudatosítása.

Vaktérképek rajzolásával kezdődött, majd a helyek bejárásával folytatódott. A megtett utakat rávetítettük a medencéről készült maketre, a gyerekek által rajzolt vaktérképekre. Majd újra gyalogoltunk.

A térképezés úgy kezdődött, hogy 3-4 fős csoportokat arra kértünk, ceruzával próbálják meg megrajzolni fejből az öt község bezárta medence térképét, a vízrajzot és a településeket tüntessék föl. Meglepően jól sikerült, nagy odaadással és sok ismerettel, jó ötletekkel készültek el a (naív) térképek.

Ezután három egyforma kartonra tettük föl a medence alaptérképét. Egyet a vízrajznak, egyet az emberi és gazdasági erőforrásoknak, egyet pedig öröm és bánat térképnek (a természeti erőforrásoknak) szenteltünk. Ezekre ragasztottuk csirizzel az elkészült rajzokat, verseket, fotókat.

FOGLALKOZÁS: Falukutatás 2207 – a Mocorgó Puli tábor a hagyományos vízhasználatról tett fel kérdéseket 16 válaszolónak Vigántpetenden

(2006-ban ugyanezekre a kérdésekre gyűjtött válaszokat az első MPT Taliándörögdön, az akkori érdekesebb válaszokat zárójelben közöljük.)

1. A ház gazdája élt-e már, amikor még a házakban nem volt vezetékes ivóvíz?

Igen: 15 Nem: 1

2. Volt-e a családnak saját kútja az udvaron?

Volt: 14 A közkút a közelében volt: 2
(3, „közös kútra jártak, a mosóházból is hordtak)

3. Mire szolgált a vize?

Mindenre: 6 válasz, a továbbiakban említették még:

- Ivás
- Főzés
- Mosás, mosogatás
- Mosdás, fürdés
- Állatok itatása
- Öntözés
- (Mosásra, állatok itatására esővizet használtak.)

4. Naponta kb. hány vödör víz fogyott?

1 vödörtől 80 vödörig szóltak a válaszok: az állatok számától is függött.
(A sok állat miatt sok víz fogyott.)

5. Hogyan mostak?

Kézzel: 7	hamulúggal: 2 (1)	lapicskával: 1
Kefével: 1	teknőben: 9	patakban: 3
Mosószáppal: 3	lúgkővel: 1	mosógéppel: 1

(Teknőben, hájból főzött szappannal otthon mostak, a mosónál öblögettek. – Mángorlóval csapkodták a ruhákat.)

6. Hová került a szennyvíz?

Kihordták az udvarra: 10 (3)
Kihordták az utcára, az árokba: 6 (1)
Kiöntötték a kertbe: 2 (1)
Trágyadombra öntötték: 1
(Derítőbe vezették.)

Hogyan vigyáztak a víz tisztaságára?

Lefedték a kutat, a vödört: 7 (1)
Évente tisztították a kutat: 3
Természetes anyagokat használtak: 1
Megszűrték a vizet: 1 (1)
Vigyáztak, hogy a szennyvíz ne kerüljön a kút közelébe: 2
(Gyógyszertárban lehet olyan tablettát venni, amit beledobnak a kútba, és az fertőtleníti a vizet.)

A rendtartó székely falu

A Lestyán család egy tagja elmondja, hogy a közösség tagjainak ki kell venniük a részüket a csordakutak és itatóhelyek, a köpük rendben tartásából. Ugyanúgy, az árterület szabályozása nagy munkát ad, házanként kell részt venni a vízlevezető árok, töltések, gátak, sáncok karbantartásában.

„Az egész megye közönségesen köteles arra, hogy minden esztendőben az megyeház mellett járó folyóvíznek az árkat ássák és tisztítsák, elkezdvén a Tekerésben, a pap szénafüvének felső végén, alá az nemzetes Henter Benedek uram kertéig Kozmásfalva végénél (a Lestyánok kerti nem értván hozzá, melyet magok a Lestyánok tartoznak tartani, ásni, tisztítani)...”

Csikkozmas megyéjének törvénye, 1608.

FOGLALKOZÁSTERV az erőforrások gyűjtéséről

- Élet? = Búza? Terem itt? Mi terem itt?
- Ki mit termel?
- Mások mit termelnek, ami látható?
- Milyen terményeket lehet azonosítani az erdő alól?
- Mi terem a kertekben?
- Ellát-e mindennel benneteket?
- Mit lehet eladni a DM-ben? Milyen helyi terméket?
- Mit készíthetünk sajátmagunknak?
- Mit kell megvennünk a DM-en kívül?
- Mi terem az oktatóközpontban?
- Mi terem a polgármesterasszony kertjében, Margit néninél?

Példa a gyűjtés eredményére

(Mit találunk a Dörögdi-medencében?)

♥ kukorica	♥ citromfű	♥ brokkoli
♥ növények	♥ saláta	♥ bodza
♥ gazok	♥ borsó	♥ tehén
♥ tölggyfa	♥ bab	♥ parlagfű

♥ cseresznye	♥ egres	♥ csalán
♥ búza	♥ cékla	♥ orgona
♥ friss tej	♥ sóska	♥ káposzta
♥ szőlő	♥ jégcsapretek	♥ mandula
♥ meggy	♥ levendula	♥ bazsalikom
♥ őszibarack	♥ menta	♥ disznó
♥ fűzfa	♥ cukkini	♥ kecske
♥ sárgabarack	♥ josta	♥ birka
♥ alma	♥ csillagtök	♥ szurokfű
♥ napraforgó	♥ citrom	♥ spenót
♥ lestyán	♥ eper	♥ mangalica
♥ paprika	♥ ribizli	♥ pázsitfű
♥ krumpli	♥ kapor	♥ vadgesztenye
♥ körte	♥ naspolya	♥ liliom
♥ hagyma	♥ málna	♥ kelbimbó
♥ repce	♥ fenyő	♥ nyúl
♥ uborka	♥ dió	♥ szarvas
♥ sárgarépa	♥ karfiol	♥ hal
♥ szilva	♥ szelídgesztenye	♥ őz
♥ árpa	♥ tök	♥ vaddisznó
♥ kalarábé	♥ mogoró	♥ mókus
♥ petrezselyem	♥ szeder	♥ retek
♥ lencse	♥ csüngőhasú	♥ rózsa
♥ róka	♥ vadrózsa	♥ szarvasmarha
♥ béka	♥ gólya	♥ zeller
♥ orvosi izsóp	♥ körömvirág	♥♥♥♥♥♥♥♥♥♥♥♥♥♥♥♥♥♥

A résztvevők által kikönyörgött „vakációsiratón” a medence terményeiből főzünk majd. A szülőknak írt meghívó levélben kérjük, milyen helyi élelmiszerral járuljanak hozzá a közös főzéshez, egyetlen nagy, jól kigondolt, helyből is kiállítható recept szerint. A **vacsoránk így 0 kilométert utazik**, és a hasunkon keresztül is megtapasztalhatjuk, mivel is tarthat fenn bennünket ez a kis medence...

FOGLALKOZÁSTERV: A tehén mint erőforrás

Drámaian megcsappant a tehenek száma a medencében is. Hosszút kellett gyalogolni, hogy lássunk néhányat: Borcsát, Jucit és Hímest Taliándörögdt felett, a Foxód-forrás közelében. A tehenész gazdával együtt látogattuk meg e csodálatos állatokat (a legelőn mézédessé fekete cseresznyével töltekezve...). Meg kell próbálnunk megértetni, milyen kincs a tehén.

- A tehén: múlt vagy jövő?
- A csodálatos tehén: cellulózból fehérje: az összetett gyomor
- Ki kicsoda az istállóban?
- Mit ad nekünk a tehén?
- Mit adunk mi a tehénnek?
- Hogyan készül a vaj, a túró, a tejberizs? A tejgazdálkodás.

HÁTTÉR: A magyar szürke marha

A magyar szürke marha származására több elmélet is van: őseink hozták magukkal, vagy később betelepült nomád népekkel került be, vagy a középkorban a Kárpát-medencében házasították az akkor még gyakori őstulokból. Lehet, hogy mindháromban van valami igazság. Az tény, hogy több évszázadon át nemzeti jövedelmünk legjelentősebb forrása volt: a XV-XVIII. században „világmarkának” számított a húsa.

„A XVI. És XVII. Században minden nyűg és sanyargatás dacára hatalommá fejlődik a magyar állattenyésztő és a magyar Alföldet Közép-Európa húskamrájává avatja- Szilaj gulyái lábbon eljutnak Strassburgig, Mantováig; Bécs el sem tud lenni nélkülük” írja Herman Ottó a Halászálet, pásztorkodás c. könyvében.

Néhány évtizeddel ezelőtt még eszményien kielégítette azokat a követelményeket, melyeket Európa mezőgazdaság elvárt tőle. A bika 6-8, a tehén 4-4,5 mázsa súlyú, finom fejű, keskeny hátú, elkeskenyedő farú, acélos végtagú, tögye gyengén fejlett. Takarmányigénye elképzelhetetlenül szerény. Nyáron a mocsaras,

savanyú fűvű vagy szikes puszták sivár legelőjén is megél, télen polyva, szalma vagy kukoricaszár is biztosítja fennmaradását. Kiváló igásállat. A tinó 4 éves korától 15-17 éves koráig dolgozik. Tejtermelése évi 1000kg körül van, 4-4,2 zsírszázalékkal. Húsa finom rostú, ízletes, alacsony zsírtartalmú.

A második világháború végén állománya katasztrofálisan megfogyatkozott, végül a Hortobágyi- és a Közép-Tiszai Állami Gazdaság kapta azt a feladatot, hogy a fajtát génbankként örökítse át az utókornak.

A ridegen tartott szürke marhák roppant ragaszkodnak borjaikhoz. Idegen borjút nem engednek szopni, s kicsinyeiket megfogni, megsimogatni sem lehet. Ha egy fiatal borjú elpusztul, a tehén képes magányosan nekiindulni a pusztába a keresésére... napokig bolyong az elvesztés körzetében, fájdalmasan hívogatja borját.

= Kapocsy György: Nemzeti parkjaink. Bp. 1993. Officina Nova. Idézi Ortmann-né Ajkai Adrienne: Bimbó boci bóklászása. Bp. 2001. MKNE.

Ki kicsoda az istállóban?

tehén	a szarvasmarha nőténye
bika	a szarvasmarha hímje
borjú	ivadékuk
üsző	borjút még nem ellett tehén
tinó	négyévesnél fiatalabb herélt bika
ökör	herélt bika

FELADATLAP: Az összetett gyomor

Tehénábrán helyezük el a kártyákat a helyes sorrendben. Mi a kérődzés?

tőgy	3. szájrétű (leveles) gyomor
száj	4. oltó (mirigyes) gyomor
1. bendő	vékonybél
2. recés gyomor	vastagbél

FELADATLAP: Mit adunk a tehénnek? Mit ad nekünk a tehén?

Készítsünk mindegyik sorból kártyát, húzassunk 1-1-et a gyerekekkel, és helyezzék el őket a tehénfigura felől vagy felé mutató nyíl körül, hogy könnyen demonstrálható legyen, ki is nyer ezen a vásáron!

Mi adjuk a tehénnek	A tehén adja nekünk
Széna	Marhapörkölt
Ásványi sók	Film
Friss fű	Zselatin
Gabonatáp	Hamburger
Víz	Gyertya
Síló	Padlóviasz
Marhasó	Csontfaragvány
	Fagyéaét
	Tejszín
	Szappan
	Vaj
	Tejoltó
	tapétaragasztó
	Milka csokoládé
	Bőrönd
	Trágya
	Cipő
	Inzulin
	öv
	Bélszín Budapest módra, stb

Ki jár jobban?

FELADATLAP: Tejgazdaság: A tőgytől a túró rudiig

Tőgy	frissen fejt tej	tejszín sovány tej	Vaj író	
			tejföl	
		aludttej	túró savó	túró rudi
		tejoltóval sajt		
		kefirgombával kefir		
		baktériummal yoghurt		
		tejberizs		

FOGLALKOZÁSTERV: Emberi erőforrások a medencében

- Milyen munka van? Milyen szakemberek vannak?
- A munkanélkülieknek milyen szakmájuk, foglalkozásuk van?
- Milyen munkával lehet itt megélni?
- Mit tervezel, Te milyen munkából fogsz itt megélni a jövőben?
- Milyen leszek, hol leszek húszévesen?
- Mit fogok tenni akkor?
- Milyen leszek, hol leszek 55 évesen?
- Lesz kertem? Unokám?
- Lesz a közelben gólyafészek?
- Tehén?
- Erdő?
- Mit fogok egész nap tenni?

(Példa az eredményekre:

Talán, mint szakács, pincér vagy cukrász dolgozom majd. Vagy mint: divat- vagy bútortervező, lakberendező, tanár vagy óvónéni, közgazdász, cipőtervező avagy stylist, futballista vagy a divarmarketing, esetleg a vendéglátás területén!!

Azt gondolom, a Dörögdi-medencében jól meg lehet élni, mint

boltos (8 említés)

kocsmáros (7 említés)

kőműves (5 említés)

ács (4 említés)

pap (3 említés)

tehenész (2 említés)

mezőgazdasági vállalkozó (2 említés)

buszvezető (2 említés)

asztalos (2 említés)

falumunkás (2 említés) vagy mint

földműves, kukás, cukrász, szobafestő, varrónő, szakács, buszszereplő, pék, dísznövény kertész, kovács, halász,

művirágöntöző (??? Vicc, ugye?), útépitő,

borász vagy takarmánytermelő (1-1 említés).

FOGLALKOZÁSTERV az öröm és bánat térkép készítéséről

- Minek örülsz Te itt? Miért? – szóforgó a teremben
- Miért búslakodsz Te itt?
- Rajzold le, írd le! Fényképezzük le!
- A kérdések nyitva tartása, dokumentálása a gyalogtúrák idején
- Kilátás a kilenc kanyar tetejéről – ötletgyűjtés fejben és papíron
- A medence öröm és bánat térképe (ÖBÁ).

Csoportkohéziós játékok (biztos ismeritek)

1. Három újságpapír a földre, mindenki álljon föl rá. Már csak két újságpapír, végül csak egy: kezek, lábak lógnak ki, egyre nő a karok ölelése, lábujjhegyen is, valakinek a vállán is, csak rajt legyen....

2. Körben állva teniszlabdát dobunk egymásnak: mindenkinek csak egyszer. Meg kellene tanulni a sorrendet. No még egyszer, ugyanúgy, és még egyszer, gyorsabban. És még egyszer:

Egyre több labdával: pici nehéz gumilabda és gyógyszeres doboz kavicsal, még egy teniszlabda, puha, nagy, könnyű rongylabda. Kiváló!

3. Körben állva mindenki tartsa mindkét kezét maga elé. Hunyjuk be a szemünk, majd mindkét kezünkkel keressünk másik kezét. Ha mindenkinek mindkét keze más kezét tartja, nyissuk ki a szemünk, és bontakozzunk ki a gubancból, anélkül, hogy a kézfogást elengednénk...

Táborzáró összekapaszkodás és varázslat, 12 mézeskalács tehén, hátukon: Riska, Szegfű, Rozi, Netene.... lenmaggal lettek magyar tarkák....

Összegezés: A helyi fenntarthatóság érdekében javasoljuk helyi szünidei pulik mocorgásának évenkénti ismétlését, az idősoros adatok gyűjtését, a (kiváltképp költség-hatékony) módszer terjesztését, továbbá - a szektorközi környezeti nevelés elősegítésére - az eredmények közzétételét az iskolafenntartókkal és azok bemutatását a falufórumokon, szülői értekezleteken. A tábori mérésekkel folytatni lehet a rendszeres vízminőség-vizsgálatokat, a vizek bejárását, egy korábbi, ugyancsak gyerekek által végzett őshonos gyümölcsfa katasztert, és bármilyen más, a gyerekekre bízható vizsgálódást, melyeket az érintett települések is felhasználhatnának a saját környezetük állapotáról való tájékozódásra.

Vásárhelyi Judit

A Módszerkosár csak akkor lesz színesebb, változatosabb, ha minél többen hozzátesztek valamit abból, amit csináltok és tudtok. Várom ötleteiteket, írásaitokat, a közös kosárfonáshoz.

Emri Erika